3. Hayek F. A. The Constitution of Liberty: The Definitive Edition / ed. by R. Hamowy. Chicago : University of Chicago Press, 2011. 688 p. URL: https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/C/bo9253956.html?

4. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). Respect for Democracy, Human Rights and the Rule of Law during States of Emergency: Reflections : Report, CDL-AD(2020)014, 19 June 2020. Strasbourg : Council of Europe, 2020. URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282020%29014-e&.

5. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). Interim Report on the Measures Taken in the EU Member States as a Result of the COVID-19 Crisis and Their Impact on Democracy, the Rule of Law and Fundamental Rights : CDL-AD(2020)018, adopted by the Venice Commission at its 124th Plenary Session (Online, 8–9 October 2020). Strasbourg : Council of Europe, 2020. URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?series=1&year=all&.

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-668-6-13

ПІДГОТОВКА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ: ЩО МОЖНА І ЧОГО НЕ ВАРТО ЗАПОЗИЧУВАТИ ІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ

Калюга А. В.
студент 2 курсу групи ДЗО-125/1,
Фаховий коледж Класичного приватного університету
м. Запоріжжя, Україна
Керівник – **Ковтун В. А.**
викладач кафедри інформаційних технологій та дизайну,
Інститут управління Класичного приватного університету
м. Запоріжжя, Україна

Цифрова трансформація науки та освіти сьогодні дедалі частіше розглядається крізь призму запозичення зарубіжних технологій, цифрових платформ, стандартів відкритої науки, моделей управління дослідницькою діяльністю та механізмів підготовки молодих науковців зокрема. Однак сама постановка питання про необхідність «наздогнати» технологічно розвинені держави потребує переосмислення. Україна вже не може розглядатися виключно як реципієнт готових цифрових рішень. За останнє десятиліття вона сформувала власні технологічні продукти, цифрову інфраструктуру, інформаційні системи та практики електронного врядування, окремі з яких становлять інтерес уже для інших держав. Показовим у цьому контексті є висновок OECD про те,

що Україна посіла п’яте місце у світі за компонентом Online Services у Індексі розвитку електронного уряду ООН 2024 року, піднявшись із 102-го місця у 2017 році. OECD також відзначає розвиток таких інструментів, як Diia, Prozorro та система електронної взаємодії державних ресурсів, а цифровізацію публічних послуг характеризує як один із чинників інституційної стійкості України під час війни [1].

Такий результат є важливим не лише для оцінки електронного врядування. Він свідчить про наявність в Україні власної школи практичного цифрового розвитку, людського капіталу та здатності створювати технологічні рішення в умовах обмежених ресурсів, високої невизначеності й безпекових загроз. Саме тому цифровізація підготовки молодих науковців повинна будуватися не за моделлю механічного копіювання закордонних практик, а на основі селективного запозичення – відбору тих елементів, які сумісні з українським інституційним, технологічним та освітнім середовищем. Зокрема, певні кроки в цьому напрямі вже зроблено. Наприклад, в Україні реалізується Національний план щодо відкритої науки, затверджений у 2022 році, який передбачає відкритість наукових результатів, дослідницьких даних та інфраструктур [2]. Міністерство освіти і науки України розвиває Національну електронну науково-інформаційну систему URIS, призначену для об’єднання даних про діяльність дослідників, закладів вищої освіти та наукових установ [3]. У червні 2026 року у складі URIS було запущено модуль Національної системи дослідників, через який науковці можуть подавати підтверджені відомості про результати своєї діяльності [4].

Ці приклади показують, що Україна поступово переходить від фрагментарної цифровізації окремих процесів до формування власної науково-інформаційної екосистеми. У такій ситуації питання слід формулювати вже не як «яку закордонну систему необхідно перенести в Україну», а як «які елементи міжнародного досвіду підсилюють українську модель, а які здатні її ускладнити або зробити залежною від зовнішніх технологічних рішень». До тих практик, які доцільно запозичувати, передусім слід віднести міжнародні стандарти сумісності даних, принципи відкритої науки, використання стабільних цифрових ідентифікаторів дослідника та публікації, сучасні підходи до управління дослідницькими даними, цифрової академічної доброчесності та міжнародної наукової комунікації. Доцільним є й розвиток міжнародних дослідницьких мереж, мобільності та спільних цифрових інфраструктур. Вони не підміняють національну систему, а дають їй можливість взаємодіяти з глобальним науковим середовищем. Разом із тим сам факт успішного використання певної цифрової моделі в іншій державі ще не є доказом її придатності для України. Цифрова трансформація залежить від інституційної культури, законодавства, структури освіти, ресурсів, кібербезпекових ризиків і навіть практики взаємодії між державою та професійними спільнотами. OECD у сучасних дослідженнях цифрового врядування наголошує на

необхідності гнучких, адаптивних та експериментальних механізмів регулювання технологій, а не на універсальних схемах, однаково придатних для всіх держав [5; 6].

Особливого значення ця теза набуває щодо діяльності програмістів та цифрових команд. Програмування належить до видів професійної діяльності, у яких результат значною мірою залежить від швидкості перевірки гіпотез, можливості експериментувати, змінювати архітектурні рішення та оперативно реагувати на виявлені проблеми. Тому намагання регламентувати технологічний процес надмірною кількістю адміністративних процедур може створювати парадокс: система, покликана контролювати якість інновації, починає знижувати швидкість її появи. Сучасний GovTech-підхід OECD виходить із протилежної логіки: ефективна цифрова інновація потребує невеликих гнучких команд, міждисциплінарної взаємодії, простору для експериментування, відповідного фінансування та можливості тестувати рішення до їх масштабування [7].

У зв'язку з цим роль державних та освітньо-наукових інституцій доцільно бачити не у детальному визначенні того, як саме програміст повинен створювати продукт, а у встановленні зрозумілих меж: вимог до безпеки, сумісності, захисту персональних даних, академічної доброчесності, відкритості результатів там, де вона допустима, та відповідальності за наслідки. Іншими словами, інституція повинна бути архітектором середовища, а не диспетчером коду. Такий підхід є важливим і для підготовки молодого науковця. Цифрова компетентність дослідника не повинна зводитися до вміння користуватися певним набором платформ. Платформи швидко змінюються. Натомість значно стійкішими компетентностями є здатність працювати з даними, перевіряти їх походження, використовувати цифрові інструменти критично, документувати дослідницькі процедури, забезпечувати відтворюваність результатів, захищати інформацію, взаємодіяти у цифрових дослідницьких мережах і самостійно опановувати нові технології. Тому підготовка молодих науковців в умовах цифрової трансформації потребує не стільки збільшення кількості обов'язкових цифрових інструментів, скільки формування цифрової дослідницької автономії. Під цифровою дослідницькою автономією пропонується розуміти здатність молодого науковця самостійно обирати й критично оцінювати цифрові інструменти, працювати з відкритими та захищеними інформаційними ресурсами, формувати власну траєкторію професійного розвитку й водночас дотримуватися академічних, правових та етичних стандартів. Таке поняття дозволяє дещо інакше поставити питання про співвідношення свободи та інституційного контролю. Свобода професійної дії не означає відсутності правил. Навпаки, вона можлива за наявності чітких правил, які визначають межі відповідальності, але не підміняють собою сам процес творчого або технологічного пошуку. Відповідно, у підготовці молодих науковців можна запропонувати модель адаптивного селективного запозичення,

яка складається з чотирьох взаємопов'язаних елементів. Перший – міжнародна сумісність без інституційного копіювання. Україна повинна використовувати міжнародні стандарти даних, відкритої науки, цифрової ідентифікації та академічної комунікації, але не обов'язково відтворювати організаційні моделі інших держав. Другий – пріоритет національної цифрової інфраструктури. Якщо український технологічний продукт або інформаційна система здатні виконувати функцію на належному рівні, іноземне рішення не повинно автоматично вважатися кращим лише через його походження. Третій – автономія професійних цифрових команд. Програмісти та дослідники повинні мати можливість обирати оптимальні технічні способи досягнення визначеного результату, якщо вони відповідають вимогам безпеки, сумісності та відповідальності. Четвертий – експериментальність. Перед масштабуванням нових моделей доцільно тестувати їх у межах окремих університетів, лабораторій, дослідницьких груп або цифрових пісочниць. Саме такий підхід дозволяє виявити не лише переваги, а й приховані наслідки нового рішення. Таким чином, головна проблема цифрової трансформації підготовки молодих науковців в Україні полягає не у дефіциті зарубіжного досвіду. Значно важливішою є здатність розрізняти досвід і шаблон. Досвід можна аналізувати, перевіряти, адаптувати й використовувати вибірково. Шаблон же передбачає перенесення готової моделі без належної оцінки середовища, для якого вона створювалася. Україна вже має підстави переходити від позиції пасивного одержувача цифрових рішень до позиції їх співтворця. Розвиток цифрових державних сервісів, науково-інформаційної системи URIS, політики відкритої науки та власних технологічних команд демонструє наявність для цього необхідного потенціалу.

У підсумку зазначимо, що перспективна модель підготовки молодого науковця в Україні має поєднувати міжнародну відкритість із національною технологічною спроможністю. Запозичувати доцільно стандарти, принципи сумісності, методи роботи з даними, моделі міжнародної кооперації та кращі практики академічної доброчесності. Не варто механічно імпортувати інституційні конструкції, надмірну зарегульованість, залежність від конкретних платформ чи моделі управління, які обмежують професійну ініціативу. Україні потрібна не імпортована цифрова модель науки, а власна адаптивна цифрова екосистема, здатна інтегрувати міжнародний досвід без втрати технологічної самостійності. Її головним ресурсом мають бути не лише платформи та інформаційні системи, а молоді люди, яким надано достатньо знань, відповідальності та свободи, щоб створювати нові рішення. У цьому сенсі якість цифрової трансформації можна оцінювати не кількістю запозичених платформ, а тим, скільки нових ідей вона дозволила створити всередині нашої країни.

Література:

1. OECD Economic Surveys: Ukraine 2025. Paris : OECD Publishing, 2025. *OECD.* DOI: 10.1787/940cee85-en.
2. Про затвердження Національного плану щодо відкритої науки : розпорядження від 08.10.2022 № 892-р. *Кабінет Міністрів України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2022-%D1%80#Text.
3. Національна електронна науково-інформаційна система (URIS) : офіційна інформація про функції, завдання та розвиток системи. *Міністерство освіти і науки України.* URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki/natsionalna-elektronna-naukovo-informatsiyna-sistema-uris?.
4. МОН і ДНТБ підготували відповіді на найпоширеніші запитання щодо Національної системи дослідників. 10.07.2026. *Міністерство освіти і науки України.* URL: https://mon.gov.ua/news/mon-i-dntb-pidhotuvaly-vidpovidi-na-naiposhyrenishi-zapytannia-shchodo-natsionalnoi-systemy-doslidnykiv?v=6a51144bcdcb1&.
5. Regulatory Experimentation: Moving Ahead on the Agile Regulatory Governance Agenda. OECD Public Governance Policy Papers. *OECD.* 2024. No. 47. DOI: 10.1787/f193910c-en.
6. Agile Mechanisms for Responsible Technology Development. OECD Science, *Technology and Industry Policy Papers. OECD.* 2025. No. 176. DOI: 10.1787/2a35358e-en.
7. Enabling Digital Innovation in Government: The OECD GovTech Policy Framework. Paris : OECD Publishing, 2024. *OECD.* DOI: 10.1787/a51eb9b2-en.
8. Public Governance Review of Ukraine. OECD Public Governance Reviews. Paris : OECD Publishing, 2026. *OECD.* DOI: 10.1787/7810f059-en.

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-668-6-14

ПАРТНЕРСТВО УНІВЕРСИТЕТІВ І НАУКОВИХ УСТАНОВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ТРЕТЬОМУ РІВНІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Карась Г. В.

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри методики музичного виховання та диригування,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Співпраця з провідними науковцями, педагогами, практиками з інших університетів та освітньо-наукових установ України й зарубіжжя є важливим фактором підвищення якості освітнього процесу на